

КОРОТКІ ВІДОМОСТІ З ГЕМОЛОГІЧНОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ

SHORT INFORMATION ABOUT GEMMOLOGICAL SCIENCE AND PRACTICE

Дистрибутивна теорія оцінки пам'яток культури

ВОЛОДИМИР ІНДУТНИЙ,
доктор геолого-мінералогічних наук

Предложен алгоритм учета социальной специфики в работе по оценке культурных ценностей.

The article presents an accounting algorithm for social specificity in appraisal of cultural artifacts.

Матеріальна природа речей не містить у собі ознак цінності, або культурної цінності. В об'єктивно спостереженому світі існують тільки матеріальні тіла з притаманними їм фізичними і хімічними властивостями. Людина ж сама створює цінності, нагороджуючи предмети спеціальними властивостями – бути корисними та бути символами. Ця корисність виявляє себе не тільки і не стільки у питаннях фізіологічного забезпечення існування, але й у гуманітарній сфері – символічному обміні людини і суспільства. Відтак, байдужість природи до існування окремого світу, віддзеркаленого в сутності людини, помічена Лао Цзи ще задовго до Різдва Христового, стала чи не єдиним позитивним фактором еволюції суспільної культури та технічної думки.

Культурні цінності з'являються, функціонують та зникають лише в уяві людей, і тому вони є предметом для вивчення виключно гуманітарними науками, а їх якісна та вартісна оцінка повинна ґрунтуватися на основі трансцендентних теорій¹ і, зокрема, теорії інформації. В царині людської культури панують лише суб'єктивні та соціально обумовлені ознаки цінності. Таке розуміння суті експертної справи у сфері вивчення цінностей і наявних теорій їх оцінки нині ми вважаємо найбільш прийнятним і використовуємо в усіх спробах моделювання характеристик якості і вартості. Лише чітко визначивши мету експертної роботи і спосіб оцінки кількості позитивної та контраверсійної інформації про предмети культури, ми здатні визначити їх якість і, відповідно, прогнозувати вартість.

При оцінці якості та вартості культурних цінностей на основі дедуктивної теорії ми посилаємось на аксіоматичний принцип або закон: вартість культурних цінностей є тим вищою, чим більше позитивної інформації про них відомо [4]. Цей принцип є основою дедуктивної теорії оцінки культурних цінностей.

Поняття “культурні цінності”, або просто “цінності”, не має жодного відношення до матеріального світу, який оточує людину

В царині людської культури панують лише суб'єктивні та соціально обумовлені ознаки цінності

Тільки визначивши мету і спосіб оцінки кількості позитивної та контраверсійної до неї інформації про предмети культури, ми здатні визначити їх якість і вартість

¹ Частково або повністю відірваних від реальності.

При оцінці культурних цінностей на основі гуманістичної теорії ми покладаємо в основу інший аксіоматичний принцип: якщо існують громадяни, індивідуальні культурні потреби яких в опрeдметненні та привласненні ідеалів ще не задоволені, то повинні існувати культурні цінності відповідної якості і вартості, що відповідають їх статкам.

Ще одна теорія оцінки – інвестиційна – покладається на принцип: чим вище рівень соціокультурної цінності пам’ятки, тим більша фінансова ефективність інвестування у неї.

Однак жодна теорія не може бути визнана як єдино вірна, адже прямі порівняння між собою результатів прогнозування якості та вартості культурних цінностей, базовані на названих теоріях, у більшості випадків позбавлені сенсу. Остаточних відповідей на питання: “Яка теорія краще? Який результат є вірним? Що таке точність результату?” – не існує. Кожен підхід і кожна теорія оцінки є прийнятними і внутрішньо непротивічними способами побудування тверджень на основі наперед встановленого аксіоматичного принципу. Відтак, справедливим буде висловлювання про те, що мета і обставини експертної роботи визначають її результат, а теоретична неосязність можливих аксіоматичних принципів, придатних для побудування систем оцінки, говорить про загальну необмеженість кількості теорій оцінки. Сказане, однак, не робить істинним твердження: “Як замовили – так і отримали”. Визначальним для нас залишається саме принцип оцінки.

Цитуючи раніше опубліковані матеріали [5], ще раз повторимось, що жодна теорія сама по собі не має похибок. Хибною може виявитися лише закладена у ній аксіоматика та й то не взагалі, а у конкретному випадку. Висновки будь-якої теорії вірні з точністю до аксіоматики.

Аксіоматично важливим для нас є твердження про те, що при проведенні експертних робіт ми піднімаємось (або заглиблюємось) щонайменше на два порядки у рівнях абстрагування від об’єктивної реальності. Перший – це присвоєння (або приписування) ознак культурної цінності реальним предметам, другий – присвоєння їм інтегрованого показника якості (соціокультурної цінності) за допомогою застосування системи аксіоматичних принципів оцінки з використанням “вигаданих” властивостей. Такий рівень трансцендентності від матеріальної природи речей і симулятивності уявлень про культурні цінності ще раз нагадує про гуманітарний характер роботи з їх оцінки і дозволяє говорити про відсутність будь-якої можливості прямого використання об’єктивно спостережених параметрів об’єктів дослідження без попереднього їх гуманітарного препарування на основі дописування до них показників відповідної значимості або додаткового сенсу. Обмеження, що накладаються Законами України на сферу оцінки культурних цінностей, є обмеженнями гуманітарного змісту – заборонами на сповідування тих чи інших ідеалів або систем цінності.

Щоб оцінювати пам’ятки культури, нам потрібно навчитися працювати із симулятивними і вигаданими установками (гештальтами) культури світоглядного рівня узагальнення [1].

Посилаючись на те, що культурні цінності виникають у соціогенеруючих обрядах обдаровування та причастя і служать для опрeдметнення, семантизації (надання конкретної осмисленості і змістовності) та яскравого вираження окремих соціальних ідеалів окремих особистостей і громадських об’єднань (аж до політичних партій,

Мета експертної роботи визначає результат

Висновки будь-якої теорії вірні з точністю до аксіоматики

Неосязність можливих аксіоматичних принципів, придатних для побудування систем оцінки, свідчить про загальну необмеженість кількості теорій оцінки

Кожен підхід і кожна теорія оцінки є прийнятними і внутрішньо непротивічними способами побудування тверджень на основі наперед встановленого аксіоматичного принципу

При проведенні експертних робіт, ми піднімаємось (або заглиблюємось) щонайменше на два порядки у рівнях абстрагування від реальності

Законодавчі обмеження на сферу оцінки культурних цінностей є обмеженнями гуманітарного змісту – заборонами на сповідування тих чи інших ідеалів або систем цінності

Щоб успішно оцінювати пам’ятки культури, нам потрібно навчитися працювати з абстрактними і симулятивними об’єктами культури

народностей і націй), можна твердити, що їх якість та вартість (як грошовий еквівалент якості) часто визначається їх актуальністю для соціальної експозиції та встановлення (реалізації) окремих соціогенеруючих ідей і символів у процесах суспільного інформаційного обміну. Достатньо знати, які ідеї є важливими для суспільства або окремих соціальних груп, визначити рівень їх значимості, встановити їх інформативність (за окремою системою критеріїв), як нам стане зрозумілою відповідь на питання щодо якості і, відповідно, вартості тих чи інших культурних цінностей.

Актуальні в соціокультурному аспекті пам'ятки можуть бути не актуалізованими, тобто не використаними в названих обрядах та не ангажованими суспільством. Відтак, є сенс користуватися словосполученням “соціокультурна активізація”, яке буде віддзеркалювати не тільки стан і факт загальної актуальності культурних цінностей в парадигмі культури суспільства в цілому, але й те, що суб'єктивно відчувається як певна ангажованість об'єкта окремими соціальними групами у певний проміжок часу.

Остання теза підкреслює соціальне орієнтування мети оцінки і, відповідно, вимагає від експерта розуміння ролі пам'яток культури в процесі активного творення окремими верствами чи групами населення культурного середовища та цілей, до яких треба чи бажано наблизитися суспільству в цілому. Такий підхід є достойним виправданням для введення нового принципу оцінки та впровадження в практику оцінки нової теорії. Водночас, беручи до уваги виховну роль суспільства по відношенню до окремої особистості, спробуємо підійти до вирішення цього питання рефлексивно – сформулюємо принцип та побудуємо інтегральну шкалу виміру якості.

Перше і головне, на що слід звернути увагу, – це дистрибутивна функція суспільства по відношенню до особистості. Суспільство обдаровує та розподіляє блага між окремими громадянами від свого імені незважаючи на те, що його інтереси представляють ті самі люди. Воно віддаровує людині те, заради чого та все життя працює. У лоні суспільних відносин і обміну знаходяться регулятори рівня задоволення фізіологічних потреб, розподілу благ, грошей, любові, визнання, влади і самооцінки (у порядку, визначеному Абрахамом Маслоу [7]). Так суспільство завжди визначає мінімальну вартісну планку споживання для окремої особистості за допомогою показника мінімальної заробітної плати, виплат на утримання дітей-сиріт та інвалідів або виплат по безробіттю. Це мінімальні відшкодування для мінімально актуалізованих у суспільному розподілі верств населення.

Як тільки ми починаємо говорити про цінність об'єктів культури з позиції загальносуспільних принципів розподілу та задоволення гуманітарних потреб або у лоні соціологічних досліджень, як стає очевидною потреба формулювання нового аксіоматичного принципу оцінки.

У цій роботі спробуємо зосередитись на такому його варіанті: **якість і вартість предмета тим вища, чим вищий рівень його соціальної актуалізації.** Названий принцип повністю співпадає із засадами теорій особистості Е. Фрома та Б. Скінера, де культурні цінності описані як соціальні важелі для здійснення навчального, релігійного та виховного впливу на підсвідомість та свідомість окремих індивідів, а також фактором заохочення особистості.

Достатньо знати, які ідеї є важливими для суспільства, визначити рівень їх значимості, встановити їх інформативність (за окремою системою критеріїв), як нам стане зрозумілою відповідь на питання щодо якості і, відповідно, вартості

...є сенс користуватися словосполученням “соціокультурна активізація”, яке буде віддзеркалювати стан і факт загальної актуальності культурних цінностей в парадигмі культури суспільства в цілому

*Як тільки ми починаємо говорити про цінність об'єктів культури з позиції загальносуспільних принципів розподілу та задоволення гуманітарних потреб або у лоні соціологічних досліджень, як стає очевидною потреба формулювання нового аксіоматичного принципу оцінки: **якість предмета тим вища, чим вищий рівень його соціальної актуалізації***

Серйозність і практичну корисність розробки і використання описаного вище принципу для оцінки культурних цінностей в наш час ми пояснюємо активізацією нових процесів і глобальних змін у світовому просторі, формуванням цивілізаційного принципу політичної, культурної та фінансової інтеграції держав [2], глибокою корпоратизацією зовнішньополітичної діяльності та глобалізацією їх економік у єдину світову систему обігу та конвертованості капіталу. В цих умовах особливо гостро постає проблема збереження культурної ідентичності окремих народів або культур, паритетності і поваги до їх культурного надбання, а значить, підвищується відповідальність суспільства за виховання особистості, а засоби виховного впливу на неї стають більш нав’язливими, агресивними та жорсткими.

Крім позитивних наслідків від процесів світової інтеграції, природно виникають й негативні (тобто такі, які нині здаються нам негативними). Ми вважаємо, що в переліку таких наслідків будуть переважати процеси, позначені новими формами протистояння економік, розвиватимуться нові види експансії культур одних цивілізацій над іншими. Підсиляться непаритетне ставлення до культурного надбання різних народів, що, у свою чергу, створить додаткові можливості для злочинного управління фінансовими потоками, утворення незаконних фондів, відмивання коштів та фінансування тероризму. До цього слід ставитися з великою увагою та завчасно протидіяти появі негативних тенденцій.

Вирішення питання оцінки культурних цінностей на основі вищесформульованого принципу вимагає передусім створення адекватної системи критеріїв оцінки якості предметів і забезпечення її семантичної цілісності. Далі необхідно вибрати шкали та одиниці для її вимірювання, а також розробити інтегровану характеристику оцінки (назву загальної характеристики), яку осмислено використовувати, наприклад, для корегування показників соціокультурної значимості.

Визначимо за допомогою невеликого переліку систему критеріїв для оцінки рівня соціальної актуалізації використання культурних цінностей для опредметнення загальносуспільних ідеалів так: рівень актуалізації ідеалів (1); термін актуалізації пам’яток культури (2); широта впливу на різні верства населення, групи, нації, цивілізації та інші об’єднання громадян (3); рівень зацікавленості окремих соціальних груп у реалізації впровадження (4) та рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам’яток (5).

Звичайно, перелік може бути більш широким, а назви більш вдалими або більш змістовними, над чим, дуже вірогідно, прийдеться ще попрацювати. Водночас парадигма сучасної соціології підтверджує раціональність саме такого комплексу критеріїв оцінки, а формулювання мети нашої роботи дозволяє визначити однакове значення кожного з них відносно інтегрованого результату. Останнє, зокрема, свідчить про виконання принципу адитивності інформації про якість.

Уточнюючи семантику названих критеріїв, запропонуємо такі попередні формулювання до поименованих критеріїв:

Рівень актуалізації опредметнених ідеалів – критерій, який вказує на можливість збільшення прогностичної вартості пам’ятки культури у зв’язку з її вже успішно здійсненим застосуванням для опредметнення ідеалів суспільства або панівних соціальних груп. Критерій

Спочатку потрібно створити ґрунтовну систему критеріїв оцінки якості предметів, що вивчаються, вибрати шкали та одиниці для її вимірювання, а також розробити інтегровану характеристику оцінки, яку осмислено використовувати для корегування показників соціокультурної значимості

Визначимо систему критеріїв для оцінки рівня соціальної актуальності культурних цінностей так: рівень актуалізації ідеалів; термін актуалізації; широта впливу на різні верства населення, групи, нації та інші об’єднання громадян; рівень зацікавленості окремих соціальних груп у реалізації впровадження та рівень очікуваних наслідків впливу

приймає тим вище значення, чим більш значимі для суспільства в цілому ідеали активізуються і більш сильний виховний ефект досягається. Критерій описується номінальною ранговою шкалою¹ і приймає значення: 1 – коли не існує інформації щодо використання предмета у відповідних обрядах виховного значення по відношенню до особистості; 2 – коли наявна про предмет дослідження інформація свідчить про його використання для предметнення ідеалів родового та місцевого значення; 4 – коли наявна про предмет дослідження інформація свідчить про його використання для предметнення ідеалів національного рівня значення; 8 – коли наявна про предмет дослідження інформація свідчить про його використання для предметнення ідеалів на рівні окремих цивілізацій і сприяє розвитку світового порядку. Звичайно, для ефективної роботи з критерієм слід навчитися оцінювати рівень і якість актуалізованих ідеалів для обґрунтування прийнятого експертом рішення. Ми рекомендуємо користуватися авторитетними джерелами масової інформації.

Названий критерій може також містити елементи трактування контраверсійного змісту, які альтернативно впливають на результати оцінки. Контраверсією до критерію виступають показники достовірності наявної інформації про рівень актуалізації предметних ідеалів у соціокультурних обрядах, які розглядаються. Показник контраверсії набуває значення: 1 – у разі повної достовірності інформації про актуалізацію предметних ідеалів у соціокультурних обрядах; 0,5 – при визначенні інформації про актуальність пам'ятки як такої, що підтверджується, але не повністю; 0,25 – інформація підтверджується лише окремими свідченнями; 0,125 – інформація не підтверджується.

Використання контраверсії передбачає теоретичну можливість суттєвого зниження показника якості, аж до повного знецінення останнього.

Зауважимо, що виконання описаного критерію необхідно підтверджувати інформацією з провідних періодичних видань, документами, якщо такі існують, а також висновками фахівців. Крім того, існує певний дискомфорт у використанні цього критерію, адже факт практичного використання пам'ятки у якості елемента символічного обміну в суспільстві відірваний у часі від моменту проведення оцінки. Може так статися, що критерій підтверджується, а актуальність його у якості символу обміну вже втрачена. Цей аспект розглядається у наступному критерії.

Термін актуалізації пам'яток культури – критерій, який дозволяє врахувати наслідки актуалізації, виражені у тривалості сповідування суспільних ідеалів, пов'язаних з діяльністю по актуалізації пам'яток культури, яка сталася в суспільстві. Якщо події привели до популяризації ідей протягом однієї нетривалої кампанії, спрямованої на досягнення конкретного результату, наприклад, святкування ювілею якоїсь події місцевого рівня значення, то їх будемо вважати короткотривалими та оцінювати за допомогою показника “1”; обряди, що привели до тривалого сповідування ідеалів та вплинули на формування традицій, які проіснували щонайменше протягом 3 років, слід вважати такими, що мали помірковано тривалий термін існування і визначити показ-

Рівень актуалізації предметних ідеалів
– критерій, який вказує на можливість збільшення прогностичної вартості пам'ятки культури у зв'язку з її вже успішно здійсненим застосуванням для предметнення ідеалів суспільства

Термін актуалізації пам'яток культури
– критерій, який дозволяє врахувати тривалість сповідування ідеалів, пов'язаних з актуалізацією пам'яток культури, яка сталася в суспільстві

¹ Критерії описуються на основі інформаційної теорії та основного закону товарознавства: чим більше позитивної інформації про товар, тим вище його споживча якість і прогностична вартість.

ником “2”; обряди, які закріпили традиції і ідеали на досить тривалий термін від трьох до 50 років (термін соціальної активності одного покоління людей) слід вважати тривалими і описувати показником “4”; якщо тривалість актуалізації ідеалів та їх символів є більшою за 50 років, показник будемо визначати цифрою “8”.

При використанні критерію спостерігаємо його більшу ефективність у тих випадках, коли подія соціальної активізації пам’ятки вже відбулася і добігає кінця або триває довго. Експерт розглядає наслідки соціокультурного обряду. Оцінка здійснюється після настання подій. Відтак, ми розуміємо, що до настання відповідних подій у суспільстві прогнозування якості та вартості на основі дистрибутивної теорії є позбавленим достатнього рівня вмотивованості і аж занадто трансцендентні або гіперреальні.

Контраверсією до критерію виступають показники достовірності наявної інформації про термін актуалізації соціокультурних обрядів, які розглядаються. Показники контраверсії набувають значень: 1 – у разі повної достовірності інформації про термін актуалізації соціокультурних обрядів; 0,5 – при визначенні інформації як такої, що підтверджується, але не повністю; 0,25 – інформація підтверджується лише окремими неповними свідченнями; 0,125 – інформація не підтверджується.

Використання контраверсії передбачає теоретичну можливість суттєвого зниження показників якості аж до повного їх знецінення.

Будемо також брати до уваги те, що прогнозування термінів актуалізації пам’яток культури – це є ще більш глибоким або третім рівнем абстрагування від реальності.

Широта впливу на різні верства населення, групи, нації та об’єднання громадян – це критерій, який дозволяє враховувати рівень об’єктивно спостереженого залучення різних верств населення до сповідування суспільних ідей. Критерій набуває значення одиниці, коли йдеться про актуальність суспільних обрядів на рівні окремих сімей або місцевих громад. У разі, коли йдеться про обряди, які впливають на більш широкі верства населення – регіональні громади, релігійні общини, професійні, громадські і національні об’єднання – застосовуємо показник “2”. Якщо суспільна обрядовість виходить на загальнодержавний рівень сповідування, застосовуємо показник критерію “4”. Показник критерію, який дорівнює 8, застосовуємо для опису тих соціокультурних обрядів, які набувають статусу міжнародних.

Застосовуючи критерій, ми спираємося на знання про події, які вже відбулися, і повинні особливо ретельно підбирати докази для виправдання того чи іншого показника значимості. Це можуть бути джерела із засобів масової інформації, енциклопедичні дані, архівні документи та інше. Контраверсією до критерію виступають показники достовірності інформації про рівень ангажованості громад соціокультурними обрядами, які розглядаються. Показники контраверсії набувають значень: 1 – у разі повної достовірності інформації про широту впливу соціокультурних обрядів на різні верства населення; 0,5 – при визначенні інформації як такої, що підтверджується, але не повністю; 0,25 – інформація підтверджується лише окремими свідченнями; 0,125 – інформація не підтверджується.

Використання контраверсії передбачає теоретичну можливість суттєвого зниження показників якості, аж до повного знецінення.

Широта впливу на різні верства населення, групи, нації та об’єднання громадян – це критерій, який дозволяє врахувати рівень залучення різних верств населення до сповідування суспільних ідей

Рівень зацікавленості окремих соціальних груп в реалізації впровадження – критерій, який дозволяє врахувати фактор зацікавленості в здійсненні обрядів колективного сповідання ідеалів, предметних у культурних цінностях. Критерій набуває значення 1 при відсутності зацікавлення в актуалізації пам'яток культури з боку окремих соціальних груп, громадських об'єднань та інших утворень, які беруть на себе заходи впровадження певних схем управління культурним розвитком суспільства та економікою. Показник “2” використовують у тих випадках, коли необхідно врахувати зацікавленість окремих і невеликих громадських об'єднань місцевого або регіонального рівня значення. Показник “4” використовують для констатації високої якості культурних цінностей для їх актуалізації відповідними зацікавленими урядовими структурами, потужними політичними партіями і об'єднаннями громадян на загальнонаціональному та (або) загальнодержавному рівні. Найвищий показник зацікавленості в актуалізації відповідних пам'яток культури – “8” – використовують у випадках, коли йдеться про загальноцивілізаційну зацікавленість в актуалізації пам'ятки культури у міжнародному просторі.

Контраверсією до критерію виступають показники достовірності інформації про рівень зацікавленості окремих соціальних груп у реалізації впровадження. Показники контраверсії набувають значень: 1 – у разі повної достовірності інформації про рівень зацікавленості окремих соціальних груп у реалізації впровадження; 0,5 – при визначенні інформації як такої, що підтверджується, але не повністю; 0,25 – інформація підтверджується лише окремими свідченнями; 0,125 – інформація не підтверджується.

Використання контраверсії передбачає теоретичну можливість суттєвого зниження показників якості аж до повного знецінення.

Застосовуючи критерій ми спираємося на знання про події, які вже відбулися і підтверджуються документально. Необхідно особливо ретельно підбирати докази для виправдання того чи іншого показника значимості. Це можуть бути джерела із засобів масової інформації, енциклопедичні дані, архівні документи та інше.

Рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам'яток – критерій, який дозволяє врахувати цінність пам'ятки культури в соціальних процесах, які вже відбулися і призвели до настання позитивних наслідків – утворення нових громадських та міжурядових організацій, створення нових пам'яток культури або привернення уваги до вже існуючих пам'яток та їх зібрань, створення творів мистецтва і літератури та іншого. Критерій набуває значення 1 при відсутності проявів позитивних наслідків від актуалізації пам'ятки культури. Показник критерію, який дорівнює 2, використовують у тих випадках, коли необхідно врахувати наслідки місцевого або регіонального рівня значення. Показник “4” використовують для констатації високої якості культурних цінностей для їх актуалізації відповідними зацікавленими урядовими структурами, потужними політичними партіями і об'єднаннями громадян на загальнонаціональному та (або) загальнодержавному рівні. Найвищий показник зацікавленості в актуалізації відповідних пам'яток культури – “8” – використовують у випадках, коли йдеться про загальноцивілізаційну зацікавленість в актуалізації пам'ятки культури у міжнародному просторі.

Рівень зацікавленості окремих соціальних груп в реалізації впровадження – критерій, який дозволяє врахувати фактор зацікавленості у здійсненні обрядів колективного сповідання загальних ідеалів

Рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам'яток – критерій, який дозволяє врахувати цінність пам'ятки культури в соціальних процесах, які вже відбулися і привели до позитивних наслідків – утворення нових громадських та міжурядових організацій, створення нових пам'яток культури або привернули увагу до вже існуючих пам'яток та їх зібрань, спонукали до створення творів мистецтва і літератури тощо

Таблиця 1. Протокол оцінки культурних цінностей на основі дистрибутивної теорії

Протокол

оцінки пам'яток культури на основі дистрибутивної теорії

від _____ р. № _____ до Експертного висновку № _____ від _____ 2008 р.

1. Експерт _____ 2. Замовник _____

3. Назва пам'ятки та її стислий опис _____

4. Мета експертизи _____

5. Супровідні матеріали, надані замовником _____

6. В результаті експертизи встановлено :

	Назва критерію	Ранжування оціночних критеріїв за силою їх впливу на соціальну актуальність пам'ятки	Ранжування контраверсійного критерію за рівнем достовірності інформації і ступінь підтвердження	Добуток ранжованих показників "А"
1	2	3	4	5
1	Рівень актуальності предметних ідеалів	Неактуальна – 1 Слабко актуальна – 2 Актуальна – 4 Дуже актуальна – 8	достовірна – 1 неповна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	
2	Термін актуалізації пам'яток культури	Короткотривалий – 1 До 2 років – 2 До 50 років – 4 Більше 50 років – 8	достовірна – 1 неповна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	
3	Широта впливу на різні верства населення	Місцевий – 1 Регіональний - 2 Національний - 4 Цивілізаційний – 8	достовірна – 1 неповна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	
4	Рівень зацікавленості окремих соціальних груп в реалізації впровадження	Незацікавлені – 1 Слабко зацікавлені – 2 Помірно зацікавлені – 4 Сильно зацікавлені – 8	достовірна – 1 неповна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	
5	Рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам'яток	Відсутні – 1 Місцеві – 2 Національні – 4 Цивілізаційні – 8	достовірна – 1 неповна – 0,5 фрагментарна – 0,25 відсутня – 0,125	

7. Показник соціокультурної актуальності _____

8. Класифікаційне визначення якості _____

9. База оцінки та джерело інформації _____

10. Прогнозна вартість _____

Експерт

Контраверсією до критерію виступають показники достовірності інформації про рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам'яток. Показники контраверсії набувають значень: 1 – у разі повної достовірності інформації про рівень зацікавленості окремих

соціальних груп у реалізації впровадження; 0,5 – при визначенні інформації як такої, що підтверджується, але не повністю; 0,25 – інформація підтверджується лише окремими свідченнями; 0,125 – інформація повністю не підтверджується.

Використання контраверсії передбачає теоретичну можливість суттєвого зниження показників якості аж до повного знецінення

Інтегровану характеристику назвемо показником соціокультурної актуальності і позначимо літерою “А”. Її максимальна величина відповідає добутку п’яти максимальних значень критеріїв і дорівнює 32 768 умовним одиницям; мінімальна – 1.

Для зручності домовимось, що найвища оцінка названої величини буде характеризувати предмети, які беруть участь у символічному обміні культур різних цивілізацій; середні показники – характеризуватимуть предмети, залучені до символічного обміну на національному рівні; найменші – відповідатимуть за опрідметнення ідеалів місцевого родового значення.

Якщо згадати про показник соціокультурної цінності, який служить для визначення якості культурних цінностей у семантичному діапазоні “пам’ятки культури місцевого та родового рівня значення” – “пам’ятки культури національного рівня значення” – “пам’ятки культури світового рівня значення”, то нова характеристика – “показник соціокультурної актуальності” – теж буде описувати якість, але в семантичному полі “пам’ятка культури місцевого рівня актуалізації”, “пам’ятка культури національного рівня актуалізації”, “пам’ятка культури світового рівня актуалізації”.

Як бачимо, шкали для виміру подібні, але передбачають різні відправні точки відліку. У практичному використанні їх зіставлення породжує дев’ять можливих висловлювань на цю тему, що продемонстровано у таблиці 2.

Як видно з таблиці, пам’ятки культури світового рівня значення можуть бути неактуалізованими і, навпаки, пам’ятки культури місцевого і родового рівня значення можуть набувати світового рівня актуалізації.

Головна відмінність нової теорії оцінки та нової характеристики

Інтегровану характеристику для вимірювання рівня соціокультурної актуалізації пам’яток культури назвемо показником соціокультурної актуалізації і позначимо літерою “А”

Теоретично пам’ятки культури світового рівня значення можуть бути неактуальними і, навпаки, пам’ятки культури місцевого і родового рівня значення можуть набувати світового рівня актуалізації

Таблиця 2. Можливі реляції між показниками соціокультурної цінності та соціокультурної актуалізації

Пам’ятка культури місцевого та родового рівня значення, а також місцевого рівня соціокультурної актуалізації	Пам’ятка національного рівня соціокультурного значення однак місцевого рівня соціокультурної актуалізації	Пам’ятка світового рівня соціокультурного значення, а також місцевого родового рівня соціокультурної актуалізації
Пам’ятка культури місцевого та родового рівня значення, однак національного рівня соціокультурної актуалізації	Пам’ятка національного рівня соціокультурного значення, та національного рівня соціокультурної актуалізації	Пам’ятка світового рівня соціокультурного значення та національного рівня соціокультурної актуалізації
Пам’ятка культури місцевого та родового рівня значення, однак світового рівня соціокультурної актуалізації	Пам’ятка національного рівня соціокультурного значення, однак світового рівня соціокультурної актуалізації	Пам’ятка світового рівня соціокультурного значення та світового рівня соціокультурної актуалізації

Позитивна характеристика дій суспільства по відношенню до особистості розкривається лише у понятті “справедливість”, яке виявляється у способі і адекватності розподілу благ суспільства – його дистрибутивній функції

якості полягає у тому, що йдеться про розподіл (дистрибуцію) ідеалів від імені суспільства; про пряму зацікавленість суспільства оцінити речі та активно нав'язати індивіду уявлення про їх якість та цінність в обрядах причастя та обдаровування.

Відтак маємо навчитися відрізняти ознаки цінності предметів і подій з позиції задоволення індивідуальних потреб і прагнень (гуманістичного підходу до оцінки) і розуміння цінності та корисності на основі загальносуспільної парадигми – необхідності підтримки окремих соціальних ідеалів. Різниця цих підходів до оцінки може бути зрозумілою також у діалектиці особистість-суспільство, причому позитивна характеристика дій суспільства по відношенню до особистості розкривається лише у понятті “справедливість”, яке виявляється у способі і адекватності розподілу благ суспільства – його дистрибутивній функції.

Дистрибутивна теорія оцінки пам'яток культури – це намагання описати потреби суспільства незалежно від потреб його членів або у певній відірваності від них. Навіть якщо ця думка здається нам позбавленою практичної потреби, заперечувати можливість такого підходу до оцінки не можна.

Номенклатурна шкала для оцінки соціокультурної цінності є дискретною і фрагментованою на три рівні, сім порядків та 22 підпорядки. За аналогією можна побудувати загальну класифікацію пам'яток культури на основі уявлень про їх соціокультурну актуалізацію (таблиця 3). В результаті оціночну шкалу можна зробити більш детальною, частково релятивною до рівня соціокультурної цінності (але тільки в окремих експертних завданнях) та розробити адекватні семантичні конструкції для введення визначень порядків соціокультурної актуалізації.

В результаті вище виконаних операцій ми вже визначилися з оцінкою якості на основі показника рівня соціокультурної актуалізації

Дистрибутивна теорія оцінки пам'яток культури – це намагання описати потреби суспільства незалежно від потреб його членів або у певній відірваності від них

Таблиця 3. Загальна класифікація пам'яток культури, яка визначає їх якість на основі показників рівня соціокультурної актуальності

Назва рівня соціокультурної актуалізації	Порядок соціокультурної актуалізації	Кількість інформації про соціокультурну актуальність у бітах	Показник соціокультурної актуальності
Місцевий рівень соціокультурної актуалізації	П'ятий	1	2
	Четвертий	2	4
	Третій	3	8
	Другий	4	16
	Перший	5	32
Національний рівень соціокультурної актуалізації	П'ятий	6	64
	Четвертий	7	128
	Третій	8	256
	Другий	9	512
	Перший	10	1024
Світовий рівень соціокультурної актуалізації	П'ятий	11	2048
	Четвертий	12	4096
	Третій	13	8192
	Другий	14	16384
	Перший	15	32768

пам'яток культури. Це дає нам можливість застосувати адекватну шкалу для визначення прогностичної вартості, адже остання є тим вищою, чим вища якість товару. Однак для вирішення цього завдання необхідно з'ясувати базу оцінки.

Спробуємо за допомогою прикладів пояснити деякі можливі підходи до визначення бази оцінки.

Розглянемо, наприклад, синтетичні імітації коштовних каменів. Так, рубін синтетичний є широко представленим на ринку і має собівартість до 2 доларів США за грам сировини. Якщо взяти цю характеристику за базу оцінки, а завданням експертизи є прогнозування вартості природного рубіна з М'янми у вигляді сировини, то матимемо такий розрахунок. За першим критерієм камінь оцінюватиметься показником “8”, адже бірманські рубіни є найбільш цінними дорогоцінними каменями у всьому світі, їх актуалізація постійно забезпечується продажем на відкритому ринку. Враховуючи те, що вони актуалізовані протягом останніх 2 тисяч років, другий критерій теж доцільно відзначити показником “8”. Третій четвертий та п'ятий критерії дозволяють застосувати показник “4”. Добуток названих показників, що дорівнює 4096 умовним одиницям, дозволяє визначити якість та номенклатурне визначення каменя згідно з наведеною загальною класифікацією – пам'ятка культури світового рівня актуалізації четвертого порядку. Враховуючи описану базу оцінки, маємо прогностичну оцінку вартості природного бірманського рубіна у стані сировини – 8 192 доларів за 1 грам.

Як бачимо, розрахунки дозволяють прийти до результатів співмірних з ринковими показниками, хоча ринкові показники навряд чи можна вважати змістовними, адже при їх вивченні йдеться лише про передбачення можливості впливу тих чи інших факторів. Нагадаємо також про те, що йдеться про рівень вартості, який слід ще додатково градувати згідно з розмірами уламків або кристалів, їх чистотою та забарвленням.

Вибрана вище база оцінки є не єдиним розумним варіантом. В описаному завданні цілком обґрунтовано можна приміняти й інші бази. Наприклад, собівартість видобування природного рубіну, повну оптову вартість рубіну у стані сировини або інше.

Ще один розрахунок на основі принципово відмінного підходу до визначення бази оцінки можна прокоментувати на прикладі археологічної знахідки – моделі храму трипільської культури пізнього енеоліту. Використовуючи протокол, підрахуємо показник рівня соціокультурної актуалізації цієї пам'ятки.

За першим критерієм ми визначаємо рівень актуалізації предметних ідеалів показником “4”, адже тема трипільської цивілізації останнім часом набула національного рівня звучання, випущено енциклопедію трипільської цивілізації [3], проведено міжнародний конгрес за відповідною тематикою, окремі предмети з приватних колекцій (зокрема, той, який ми оцінюємо) були продемонстрованими на всесвітніх виставках та вернісажах.

Другий критерій протоколу дозволяє оцінити термін актуалізації пам'ятки культури показником “4”, адже відповідні заходи були досить тривалими та охоплювали кілька років.

Третій критерій протоколу дозволяє оцінювати широту впливу на різні верства населення на рівні показника “2”, адже, не дивлячись на загальнонаціональну кампанію популяризації знань про трипільську цивілізацію як колиску української нації,

не можна однозначно стверджувати, що така інформація є повністю достовірною. Таким чином, ми приймаємо показник “4”, але застосовуємо контраверсію до нього, яка відповідає показнику “0,5”. Результат, як показано вище, дорівнює 2.

Четвертий критерій – рівень зацікавленості окремих соціальних груп в реалізації впровадження – дозволяє застосувати показник “2”, адже ідея популяризації знань про трипільську цивілізацію належала колекціонерам археології та частині науковців, які представляли її як основу для суспільного об'єднання нації. Актуалізація цієї ідеї не набула очікуваної сили, не стала домінуючою в роботі окремих соціальних

груп населення в роботі над зміцненням і консолідацією суспільства. Вона стала лише одним з інструментів суспільного об'єднання, але не набула вирішального значення.

П'ятий критерій – рівень наслідків від соціокультурної актуалізації пам'яток – дозволяє оцінити пам'ятку за допомогою показника “4”, адже вихід у світ названої вище енциклопедії, проведення нових археологічних експедицій, які відбулися на території України та ряду інших держав Європи, міжнародні наукові конгреси та конференції, створення музеїв, присвячених трипільській тематиці, а також ряд інших заходів дозволяють оцінювати наслідки актуалізації пам'ятки на національному рівні без контраверсійних поправок.

Інтегрований показник соціокультурної актуальності пам'ятки є добутком оціночних показників усіх критеріїв і дорівнює 256 і, відповідно до загальної класифікації пам'яток культури за ознаками соціокультурної актуалізації, є “пам'яткою культури національного рівня соціокультурної актуалізації третього порядку”.

В цьому прикладі у якості бази оцінки спробуємо застосувати законодавчо встановлений показник мінімальної заробітної плати – 460 гривень (чинний в Україні з 1 жовтня 2007 р.). Такий підхід до вибору бази оцінки ми можемо пояснити як символічним, так і матеріальним обміном суспільства і громадян, а саме, тим, що Держава віддаровує громадянам максимально можливу суму для задоволення їх мінімальних потреб життєдіяльності і одночасно встановлює за правило, що рівень більшості нормативно обґрунтованих виплат обраховуються саме за цією базою. Автоматично відповідальність громадян (їх можливі відшкодування суспільству за принципом адекватності), яка виникає у разі нанесення збитків, теж доцільно вимірювати у розмірі, кратному мінімальній заробітній платні та показнику соціокультурної актуальності. Таким чином, прогнозна вартість буде розрахованою як добуток показника соціокультурної актуальності та мінімальної зарплатні громадянина України, якою Держава віддаровує його існування. Прогнозна вартість становитиме 117 760 гривень, або приблизно 23 318 доларів США.

Якщо спробувати оцінити цю ж саму пам'ятку за допомогою дедуктивної теорії, то дійдемо такого визначення якості: пам'ятка культури національного рівня значення першого порядку. Вартість, відповідно, буде становити 655 360 доларів США.

Використовуючи для оцінки цього ж самого предмета гуманістичну теорію оцінки, вийдемо на рівень прогносної вартості 54 886 гривень, або 10 868 доларів США.

Зіставлення результатів говорить на користь висновку про те, що за допомогою дистрибутивної теорії оцінки особливо зручно і аргументовано оцінювати археологічні музейні предмети.

Дистрибутивна теорія є також більш зручною при оцінці пам'яток, що свідчать про високу гідність людей при захисті загальносуспільних інтересів. Так, прострелений комсомольський білет героя Вітчизняної війни буде якісно оціненим (з метою обґрунтування страхової суми) як пам'ятка культури національного рівня визнання (за дедуктивним методом оцінки), і його вартість може визначатися високим показником соціокультурної активізації на певних історичних етапах розвитку суспільства.

Використовуючи дистрибутивну теорію, маємо таке. За першим кри-

У якості бази оцінки спробуємо застосувати показник мінімальної заробітної плати – 460 гривень (на 01.10.2007 р.), законодавчо встановлений в Україні. Такий підхід до вибору бази оцінки ми можемо пояснити як символічним, так і матеріальним обміном суспільства і громадян, а саме, тим, що держава віддаровує громадянам максимально можливу суму для задоволення їх мінімальних потреб життєдіяльності і одночасно встановлює за правило, що рівень більшості нормативно обґрунтованих виплат обраховуються саме за цією базою

За допомогою дистрибутивної теорії оцінки особливо зручно і аргументовано оцінювати музейні предмети, які є пам'ятками, що свідчать про високу гідність людей при захисті загальносуспільних інтересів

терієм протоколу цей показник дорівнюватиме 4, адже актуалізація відбувається на національному рівні. Пам'ятка долучає до прикладу самопожертви особистості на благо суспільства. Другий критерій дозволяє оцінити якість пам'ятки показником “8”, адже актуальність тематики Великої Вітчизняної війни не зменшується протягом останніх 60 років. Третій та четвертий критерії дозволяють застосувати показник “4” у зв'язку з актуалізацією пам'ятки на національному рівні. П'ятий критерій дозволяє застосувати критерій на рівні показника “4” (а в окремих випадках виправдано застосовувати показник “8”), оскільки пам'ятка культури має виховне значення на національному рівні. Інтегрований показник соціокультурної активізації, таким чином, дорівнюватиме добутку названих оцінок – 2 048. Ця оцінка виводить нас на загально класифікаційне визначення предмета як пам'ятки культури світового рівня соціокультурної активізації п'ятого порядку.

Прогнозна вартість поименованого вище предмета з урахуванням бази оцінки на рівні мінімальної заробітної плати буде визначеною на рівні 942 080 гривень.

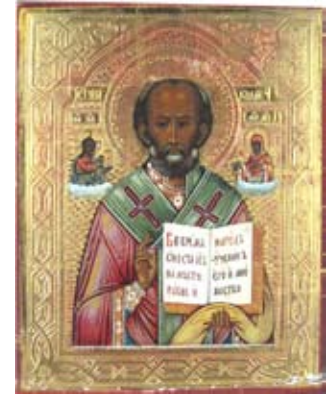
Приклад демонструє цікаве співвідношення номенклатурних визначень якості, а саме: за дедуктивною теорією – це пам'ятка культури національного рівня соціокультурної значимості, а за дистрибутивною теорією – пам'ятка культури світового рівня актуалізації. Причому, ніякого протиріччя тут немає і можна вважати цілком припустимим той факт, що пам'ятка національного рівня соціокультурної цінності в принципі може оцінюватися дорожче, ніж пам'ятка культури світового рівня актуалізації.

Розмірковуючи над цим, ми розуміємо, що вивчення окремих (аксіоматично непов'язаних між собою) категоріальних імперативів (семантично об'єднаних сукупностей критеріїв оцінки) в оціночній справі ще тільки починається і дуже завчасно говорити про загальну уніфікацію оціночних процедур в експертній справі. Майже усе буде залежати від того, якими темпами просуватимуться в життя ідеї інформатизації у сфері культури. При цьому особливо надуманим видається бажання деяких фахівців здійснювати державне регулювання діяльності суб'єктів на відкритому ринку у сфері оцінки культурних цінностей.

З представлених розрахунків також видно, що найменша прогнозна вартість пам'яток, як правило, відповідає показнику, отриманому в результаті прогнозування на основі гуманістичної теорії (саме тому ми рекомендували використовувати цю теорію для укладання купівельних преїскурантів), адже йдеться про віддаровування за причастя до культурних традицій покупця на рівні задоволення мінімальних потреб потенційного продавця. Викуп культурних цінностей у найбільш незаможних громадян стає практично доцільним.

У разі необхідності відшкодування збитків, нанесених національній культурі в результаті знищення пам'ятки окремою особистістю, більш аргументованим буде показник прогнозовної вартості, який є розрахованим на основі дистрибутивної теорії. Остання дозволяє прогнозувати вартість пам'ятки згідно з її реальною цінністю в обрядах інформаційного обміну на рівні суспільства, досягнутою на даний момент.

Для обліку предметів у музейних установах дистрибутивна теорія навряд є повністю прийнятною, адже результати оцінки змінюються у часі, а це вкрай незручно.

Вивчення окремих (аксіоматично непов'язаних між собою) категоріальних імперативів (семантично об'єднаних сукупностей критеріїв оцінки) в оціночній справі ще тільки починається і дуже завчасно говорити про загальну уніфікацію оціночних процедур в експертній справі. Майже усе буде залежати від того, якими темпами просуватимуться ідеї інформатизації у сфері культури

Порівняння результатів, отриманих різним шляхом, дозволяють розтлумачити відмінність підходів до вирішення експертних завдань, адже у випадку прогнозування на основі дистрибутивної теорії йдеться не про вигоди від можливого продажу пам’ятки культури, а про вигоди, пов’язані з можливістю загального користування нею. Право власності на пам’ятку культури при цьому не змінюється, однак оцінюється суспільна користь від володіння нею. Причому, з плином часу і, відповідно, фізичною амортизацією пам’ятки її якісні характеристики все одно будуть збільшуватися при посиланнях на дедуктивну теорію, але можуть зменшуватися при посиланнях на дистрибутивну теорію й одночасно і збільшуватися або зменшуватися при використанні гуманістичної теорії оцінки.

Розуміємо, що для страхування ризиків, пов’язаних з експозицією пам’ятки в музеї, буде цілком розумно застосувати страхову суму, обґрунтовану дистрибутивною або дедуктивною теоріями оцінки. Причому, для різних видових груп зберігання можуть бути прийнятними принципово різні підходи до прогнозування якості й вартості.

Нагадаємо, що наведені приклади демонструють найвищий ступінь трансцендентності оціночних процедур, адже отримані результати часто виявляються взагалі не пов’язаними з матеріальним носієм (пам’яткою культури) і лише свідчать про те, що всі пам’ятки культури, незалежно від їх видової специфіки, які описуються відповідним рівнем соціокультурної актуалізації, будуть оцінюватися однаково. Останнє дозволяє побудувати розрахункову таблицю прогнозних оцінок вартості пам’яток культури різного рівня соціокультурної актуалізації (таблиця 4).

У деяких випадках при проведенні торгових операцій з предметами культури, які мають високі показники соціокультурної актуалізації, їх прогнозна вартість, отримана із застосуванням дедуктивного методу

Таблиця 4. Прогнозна вартість пам’яток, які набули різного рівня соціокультурної активізації

Назва рівня соціокультурної актуалізації	Порядок соціокультурної актуалізації	Показник соціокультурної актуальності	Прогнозна вартість пам’яток
Місцевий рівень соціокультурної актуалізації	5	2	920
	4	4	1840
	3	8	3680
	2	16	7360
	1	32	14720
Національний рівень соціокультурної актуалізації	5	64	29440
	4	128	58880
	3	256	117760
	2	512	235520
	1	1024	471040
Світовий рівень соціокультурної актуалізації	5	2048	942080
	4	4096	1884160
	3	8192	3768320
	2	16384	7536640
	1	32768	15073280

Наведені нами приклади демонструють найвищий ступінь трансцендентності оціночних процедур, адже отримані результати часто виявляються взагалі не пов’язаними з матеріальним носієм (пам’яткою культури) і лише свідчать про те, що усі пам’ятки культури, незалежно від їх видової специфіки, що характеризуються відповідним рівнем соціокультурної актуалізації, будуть оцінюватися однаково

Особливо яскраво соціокультурна актуалізація пам’яток культури здійснюється при проведенні аукціонів культурних цінностей, адже організація передпродажної підготовки – випуск каталогів, популяризація пам’яток культури серед широких мас населення та серед окремих соціальних груп, наголошення на можливості задоволення особистих потреб у причасті до суспільних ідеалів національного та світового рівня визнання, розміщення реклам і об’яв, персональні запрошення потенційних учасників, виступи фахівців-істориків та мистецтвознавців, колекціонерів та організаторів престижних аукціонів – є роботою з актуалізації

прогнозування або на основі гуманістичної теорії оцінки, може бути обґрунтовано збільшеною на величину прогнозованої вартості, розрахованої на основі дистрибутивної теорії.

З вище представленого матеріалу виникає також думка про можливість використання консолідованих результатів прогнозування шляхом сполучення окремих критеріїв та принципів різних теорій, однак ми переконані, що такий занадто інтегрований підхід до прогнозування в цілому позбавлений сенсу. Важко уявити обставини експертизи, у яких збігаються завдання особистості та суспільства. Майже неможливо побудувати дедуктивний висновок, враховуючи одночасно потреби тих самих суспільства та особистості.

Особливо яскраво соціокультурна актуалізація пам'яток культури реалізується при проведенні аукціонів культурних цінностей, адже організація передпродажної підготовки – випуск каталогів, популяризація пам'яток культури серед широких мас населення та серед окремих соціальних груп, наголошення на можливості задоволення особистих потреб у причасті до суспільних ідеалів національного та світового рівня визнання, розміщення реклам і об'яв, персональні запрошення потенційних учасників, виступи фахівців-істориків та мистецтвознавців, колекціонерів та організаторів престижних аукціонів – є творчою роботою з актуалізації об'єктів культури. Саме соціокультурна актуалізація пам'яток може забезпечити можливість обґрунтувати значний рівень стартових показників вартості, а також перспективу значного підйому вартості в процесі торгів. Ми вважаємо, що результати торгів з аукціонів у значній мірі можуть бути поясненими лише на основі дистрибутивної теорії та реальних ринкових умов.

Оцінка пам'яток культури за допомогою дистрибутивної теорії позбавлена сенсу лише у разі відсутності соціальної потреби у них. Відтак, навіть важливі для культури якісні і дорогі пам'ятки, вартість яких, за результатами прогнозування іншими методами, може бути дуже високою, можуть виявитися соціально неактуальними та оцінюватися дуже дешево. Передусім – це пам'ятки культури, які зберігаються у закритих фондах музеїв, є артефактами давноминулих подій і не експонуються у зв'язку із соціальною неактуальністю опредметнених у них ідеалів.

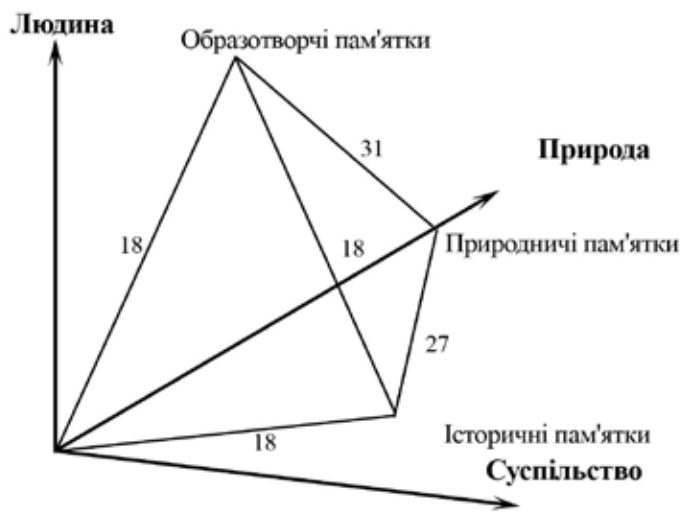
Так само, як і у протоколі оцінки пам'яток культури на основі дедуктивної теорії, до протоколу оцінки пам'яток на основі дистрибутивної теорії можна, у разі потреби, додати групу критеріїв, відповідальних за корегування ринкової ситуації, тобто тих, які описуються критеріями: “ліквідність”, “потенціал заміщення”, “привабливість розпорядження”. Доцільність реалізації подібного підходу може виникати при роботі з унікальними неповторними речами.

Повертаючись до раніше опублікованого матеріалу [5], в якому розглядалося питання термінологічної коректності у царині визначення якості та вартості пам'яток культури, зазначимо, що консолідоване розуміння словосполучення “соціокультурна цінність пам'ятки культури” теж є можливим. Універсальність оціночних процедур є досяжною, але залежною від способу конкретизації експертного завдання. Усі теорії оцінки універсальні лише у межах власної аксіоматики. Результати є семантично пересічними або взаємодоповнюючими. Демонструвати це зручно за допомогою графічного формалізму, поданого на малюнку 1.

Так само, як і у протоколі оцінки пам'яток культури на основі дедуктивної теорії, до протоколу оцінки пам'яток на основі дистрибутивної теорії можна, у разі потреби, додати групу критеріїв, відповідальних за корегування ринкової ситуації, тобто тих, які описуються критеріями: ліквідність, потенціал заміщення, привабливість розпорядження

Малюнок 1. Графічний формалізм, який демонструє найбільш раціональну структуру понятійного простору у загальній класифікації пам'яток культури [6]. Усі твердження про пам'ятки культури включені у тривимірний простір тетраедра, який описує поняття “загальна соціокультурна цінність пам'ятки”

Вивчаючи малюнок 1, розуміємо, що найбільш загальна та найбільш трансцендентна оцінка якості пам'ятки здійснюється саме у трьох незалежних вимірах та реляціях: “людина”, “природа”, “суспільство”. Дедуктивна теорія оцінки дозволяє експерту відобразити цінність у її відірваності від особистості та суспільства і враховує лише кількість інформації про об'єкт оцінки. Вона онтологічно узагальнює сутність пам'яток культури від їх природи походження і незалежно від того, яким чином ця природа організована матеріально.

Найбільш консолідованою характеристикою буде ідентифікатор видової специфіки пам'яток культури

Гуманістична теорія забезпечує можливість оцінки на основі узагальнення категорії цінності особистістю. Остання має потреби у відповідності з привласненим особистістю рівнем споживання.

Дистрибутивна теорія дозволяє експерту віддзеркалити цінність пам'яток як узагальнення суспільно-культурної цінності при реалізації виховних програм суспільства відносно особистості.

Відтак, найбільш консолідованою характеристикою якості культурних цінностей буде ідентифікатор видової специфіки пам'яток культури (I), який може бути описаним такою формалізацією:

$$I = \{Dd ; G ; Dt\},$$

де: Dd – показник цінності за дедуктивною теорією; G – показник цінності за гуманістичною теорією; Dt – показник цінності за дистрибутивною теорією.

Водночас, набуваючи теоретичної досконалості універсуму, будь-яка консолідована характеристика призводить до поглиблення (підвищення) рівня загальної трансцендентності, а значить, втрачає сенс і зв'язок з реальністю, абсолютизується до ідеального вигляду майже непридатного до вирішення практичних проблем.

Набуваючи теоретичної досконалості універсуму, будь-яка консолідована характеристика приводить до поглиблення (підвищення) рівня загальної трансцендентності, а значить, втрачає сенс і зв'язок з реальністю, абсолютизується до ідеального вигляду, майже непридатного до вирішення практичних проблем

Мета експертизи у визначеному вище формалізмі – це вектор, нахил якого по відношенню до осей визначає специфіку експертного завдання. Саме тут слід шукати первинно закладену дискретність описів і видову специфіку усього розмаїття цілей експертиз. Ми також думаємо, що в реальній практиці експертиз не існує таких завдань, які б семантично повністю відповідали одному з вище позначених напрямів. Цим пояснюється, зокрема, існування проблеми вибору бази оцінки.

Описаний вище ідентифікатор видової специфіки є корисним у тих випадках, коли експерт не може прийти до впевненого рішення щодо застосування тієї чи іншої бази оцінки або теоретичного принципу.

В цих умовах він оцінює пам'ятку за допомогою усіх поименованих теорій й отримує відмінні результати. Далі слід побудувати трикутну діаграму, у вершинах якої знаходяться максимальні показники якості трьох названих теорій. Діаграма візуалізує співвідношення якісних показників і, таким чином, вказує на пріоритетність одного з можливих принципів оцінки. Як ми зазначали раніше, вибір базової аксіоматики та врахування мети експертизи для нас вкрай важливі.

Множина цілей експертизи апроксимується уявленнями про множини в математиці. Твердження про якість та прогнозу вартість пам'яток культури стають множинами, анатомія яких складається з аксіоматики та елементів конструювання у вигляді критеріїв оцінки.

Серед особливо важливих проблемних питань описаних теорій слід звернути увагу на таке. Дистрибутивна теорія оперує відносною шкалою часу, а дедуктивна – абсолютною. Гуманістична теорія взагалі ігнорує фактор часу. Прогностична функція цих теорій виявляється по-різному. Результати визначення якості культурних цінностей за допомогою цих теорій будуть також відмінними в різних країнах світу. Можливість використання різних баз оцінки. Суб'єктивні фактори мають сильний вплив на результати прогнозування. Бази оцінки ніколи не бувають аргументованими однозначно і беззаперечно. Фактичні показники вартості в актах купівлі-продажу ніколи не співпадають з прогнозними показниками, отриманими за допомогою описаних вище і раніше теорій. Водночас, перераховане навряд чи можна зарахувати до недоліків, адже це лише вказує на принципову неможливість довести тотожність між світом людини та природою, що її оточує.

Усе, що ми бачимо і відчуваємо, осмислюється через індивідуальну світоглядну систему, сформовану в лоні соціокультурного середовища та трансцендентну від природи за суттю. Оцінка пам'яток культури є регламентованою світоглядом тих, хто їх оцінює.

Серед особливо важливих проблемних питань описаних теорій слід звернути увагу на таке. Дистрибутивна теорія оперує відносною шкалою часу, а дедуктивна – абсолютною. Гуманістична теорія взагалі ігнорує фактор часу. Прогностична функція цих теорій виявляється по-різному

Результати визначення якості культурних цінностей за допомогою цих теорій будуть також відмінними в різних країнах світу

Усе, що ми бачимо і відчуваємо, осмислюється через індивідуальну світоглядну систему, сформовану в лоні соціокультурного середовища та трансцендентну від природи за суттю. Оцінка пам'яток культури є регламентованою світоглядом тих, хто їх оцінює

Література

1. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть. – Л.: Кальварія”, 2004. – 376 с.
2. Гантінгтон С.П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. – Л.: Кальварія, 2006. – 472 с.
3. Енциклопедія трипільської цивілізації / Під ред. Бурдо Н.Б., Ведейко М.Ю. та інш. – К.: ТОВ “Укрполіграфмедіа”, 2004.
4. Індутний В.В., Чернявська Е.В., Шкляр С.М., Платонов С.М., Манохіна Л.В., Татарінцева К.В., Максютя О.В., Соловко Г.Ф., Руденко О.П., Погонєць О.Д., Черкаський Л.М., Пучкова Я.С., Курило О.Ю. Оцінка культурних цінностей. – Друге видання. – К.: ТОВ “АЯКС ПРІНТ”, 2006. – 608 с.: іл.
5. Індутний В.В. Термінологічна коректність у висловлюваннях про цінність пам'яток культури. // Коштовне та декоративне каміння. – №3(45). – 2006. – С. 3-11.
6. Індутний В.В. Критеріальний імператив в оцінці пам'яток культури. // Коштовне та декоративне каміння. – №3 (37). – 2004 – С. 3-17.
7. Хьел Л., Зиглер Д. Теорії личности. – С.-П.: Питер, 2001. – 606 с.